

L'Església de Sant Bertomeu i el seu patrimoni

La importància que la religió ha tingut -i que encara té- sobre la vida dels pobles és ben palesa. Suport ideològic de la societat tradicional, tot el seu món de creences, devocions i rituals ha estat plasmat en un riquíssim patrimoni artístic que podem descobrir "un poc" per tot arreu.

Xàbia, ha estat vinculada des dels seus orígens a la religió cristiana, amb evidències que podríem remuntar fins els segles VI-VII de la nostra era. El seu nucli fundacional medieval, (és a dir, l'antiga vila) es va crear a partir de la segona meitat del segle XIII, després de la conquesta de Jaume I, i es va bastir al voltant d'una antiga església que anys més tard esdevindria la parròquia de San Bertomeu.

L'església de San Bertomeu se situa al centre de l'antiga vila de Xàbia. La importància i significació d'aquest edifici, provocà que fóra declarat Monument Nacional l'any 1931.

La seua història s'inicia el 1304, amb la construcció de l'actual presbiteri, absis de la gran nau gòtica que va ser començada l'any 1513 pel mestre Domingo d'Urteaga. Als seus costats nord i sud hi foren afegides diverses dependències: la sagristia Vella, segurament de finals del segle XVI, la sagristia Nova, bastida entre 1762 i 1770, i la capella de la Comunió, construïda l'any 1844.

Tret característic de l'edifici, a més de la utilització de la pedra tosca, és la combinació del seu ús religiós i els seu caràcter defensiu, que ens manifesta amb elements tan singulars com són els grans matacans, situats sobre les portes, o d'altres elements, ara desapareguts, que conformarien un emmerletat en la barana que circumda la part superior de l'edifici.

Arquitectònicament l'obra principal s'enquadra dins el gòtic plateresc, amb nau única i capelles laterals emmarcades pels contraforts. A l'interior, el sostre està format per complicades voltes de creueria, més senzilles en la volta del presbiteri. Sobre les capelles laterals (tres a cada banda) corre una galeria o trifori, amb arquets conopials oberts a la nau interior i grans finestrals a l'exterior, elements amb una clara finalitat defensiva.

Al costat nord, a la unió entre la nau i l'absis, es troba el campanar - alçat definitivament el 1659 -, que era utilitzat també com torre d'aguait per comunicar-se amb el sistema defensiu del litoral.

Són pocs els elements arquitectònics ornamentals, hi destaquen però els escuts heràldics dels marquesos sobre les dues portes, i altres elements com les decoracions vegetals de les impostes, les fulles de card i les boles de les portalades. Per sota de l'actual paviment de porland, posat el 1884, s'amaga un desconegut conjunt de criptes i vasos funeraris que encara resten per descobrir i recuperar.

En aquest temple tingué un retaule-altar d'època barroca constituït amb fusta tallada i pintura d'una magnífica importància. Aquest retaule, estava compost per quatre columnes d'estil salomònic de sis voltes, decorades amb motius florals, tot tallat i decorat amb or fi i contrastant en verd oliva, meravellós. Aquest preciós monument fou desmuntat i cremat durant la revolució de 1936.

La antiguitat i revellància que va tindre l'església de Xàbia va fer que el seu patrimoni moble fóra considerable. Retaules, pintures, orfebreria, imageria i altres manifestacions artístiques conformarien un ric llegat que coneixem, de forma parcial, gràcies als testimonis i les referències recollides per G. Cruaños, R.Chabás, L.Tormo, A.Espinós i F.Polo i altres autors.

Guerres i saqueigs, però també la desídia i l'infortuni han fet desaparèixer la major part d'aquest patrimoni. Uns dels documents del destruït Arxiu Parroquial, datat el 28 d'agost de 1812, ens relata un d'aquests episodis; els robatoris de les tropes napoleòniques: "El saqueo que fue general duró dos días...se entraron también en la Iglesia Parroquial robando el veril, la cruz Parroquial grande que contenia el lignum crucis, los bordones de los capiscoles, vinajeras, salvillas, campanilla, incensario, naveta, crial de los acolitos, portapas, hisopo y cinco calices todo ello de plata..." "El convento de las Agustinas y su Yglesia sufrieron el mismo, robándoles el veril, hechos pedasos los cristales del Tabernáculo, a parte los innumerables objetos que se apropiaron..."

Molts anys després, ara com a conseqüència de la guerra de 1936-39, es perdria gran part del que restava. Només unes poques peces, que van poder ser amagades, han arribat als nostres dies.

En podem destacar, junt a d'altres objectes menys revellants, el conjunt d'indumentària litúrgica de l'antic convent de les Agustines, així com també dos llenços a l'oli on es representen Sant Josep amb Jesús (segle XVII) i el bust de l'Ecce Homo (segle XVIII), la custòdia del segle XVII i un interessant conjunt de documentació manuscrita dels segles XVII i XVIII. De la parròquia de San Bertomeu, destaca la pica d'aigua beneïda, de les acaballes del segle XVI, feta en marbre blanc, algunes peces d'orfebreria dels segles XVI-XVIII i dos imatges en fusta policromada dels patrons, San Bertomeu i Sant Sebastià, dels segles XVII i XVIII respectivament.

La iglesia de San Bartolomé y su patrimonio

Xàbia ha estado vinculada desde sus orígenes a la religión cristiana. La villa se fundó alrededor de una antigua iglesia en el siglo XIII. En 1304 se construyó el actual presbiterio, y en 1513 el arquitecto Domingo Urteaga edificó la nave gótica. En sus lados norte y sur hay diversas dependencias, como la sacristía antigua (s.XVI), la sacristía nueva (s.XVIII), y la capilla de Comunión (1844).

La iglesia, de estilo gótico plateresco, combina el uso religioso con el defensivo, y fue declarada Monumento Histórico Nacional en 1931. El campanario fue alzado definitivamente en 1659, y utilizado como torre vigía para comunicar con el sistema defensivo del litoral.

Con pocos elementos ornamentales en el exterior, sin embargo su interior llegó a albergar un importante patrimonio mueble. Pinturas, orfebrería, imageria y un retablo barroco maravilloso, desmontado y quemado en 1936, de los cuales sólo queda el recuerdo, gracias a testimonios y referencias recogidos por diferentes estudiosos. Guerras y saqueos, pero también la desidia y el infortunio han hecho desaparecer la mayor parte de este patrimonio.

